

DOĞA KORUMA MERKEZİ
NATURE CONSERVATION CENTRE

Doğa Koruma Merkezi

2006–2011

Doğa Koruma Merkezi

2006 - 2011

Doğa Koruma Merkezi, Faaliyet Raporu 2006-2011

Doğa Koruma Merkezi, Faaliyet Raporu 2006-2011
Doğa Koruma Merkezi, Ankara, Türkiye
Erişim: [www.dkm.org.tr]

© Doğa Koruma Merkezi (DKM), 2012

www.dkm.org.tr
dkm@dkm.org.tr

Ankara, 2012

Grafik tasarım: Güngör Genç

Bu raporun her hakkı saklıdır. Tamamen ya da kısmen çoğaltılması ve metindeki bilgilerin kullanılması Doğa Koruma Merkezi'nin yazılı izni alınmadıkça mümkün değildir. Bilimsel araştırma, tez, makale, kitap ve benzeri eserlerde, kitabın ve Doğa Koruma Merkezi'nin tam adı belirtilerek atıf yapılabilir.

Bu kitapta kullanılan bütün fotoğrafların kullanım hakkı Doğa Koruma Merkezi'ne aittir. Fotoğraflar, hak sahibinin yazılı izni olmadan çoğaltılamaz ya da başka amaçlarla kullanılamaz.

Genel Müdürün Mesajı

Bütün bu gerçekleri önümüze koyduğumuzda, değişen dünyayı hızlı bir şekilde takip ederek alışageldiğimiz yanlışlıkları bir kenara bırakmamız ve yeni yaklaşımlar geliştirmemiz gerekiyor.

Çok değil bundan on yıl öncesine kadar katı koruma yaklaşımları en çok üzerinde durulan doğa koruma stratejisiyken, bugün insanları da içine alan çözümler üzerinde duruluyor. Günümüzde doğa korumacılar kırsal alandaki insanları, onların hayatta kalma adına geliştirdikleri sürdürülebilir çözümleri göz önünde bulundururken, doğaya en fazla zarar verme potansiyeline sahip kimya, maden, petrol gibi sektörlerde davranış değişikliği için işbirlikleri yapmaya çalışıyor.

Doğa koruma uzmanları olarak hem başarısızlıklarımızla yüzleşerek yeni yaklaşımlar bulmaya çalışmalı hem de değişen dünyanın bize verdiği mesajları yakalamalıyız.

Biz koruma bilimini temel alarak daha bütüncül, daha yenilikçi yaklaşımlarla Türkiye ve civarındaki ülkeler için doğa koruma çözümleri üretmeye çalışıyoruz. Birçok yok oluşun ve bozulmanın arkasında çevre ve kalkınma çatışması değil yeterli bilgiye sahip olmamamız ve doğru stratejileri geliştirmememiz yatıyor. DKM ekibi bu anlayışla;

Günümüzde doğa korumacılar bir yandan iklim değişikliğini dünyanın tahammül edebileceği sınırlara çekilmesini sağlamaya çalışırken diğer yandan türlerin yok oluşu ve yaşam alanlarının ortadan kalkması konularıyla mücadele ediyor.

Bir yandan insanlarda davranış değişikliği yaratmak için her türlü iletişim aracını devreye sokmaya çalışırken, diğer yandan üretim süreçlerini daha doğa dostu hale getirebilmek için her türlü teknolojik yeniliği takip etmek gerekiyor.

Bir yanda neredeyse yarısını yok ettiğimiz veya bozulmasına sebep olduğumuz ama daha nasıl işlediğini bilmediğimiz doğal ekosistemler dururken diğer yanda etkilemek ve dönüştürmek zorunda olduğumuz devletler, toplumlar, kurumlar, şirketler ve insanlar var.

- Doğa koruma çalışmalarının bilimsel altyapısını geliştirmek ve koruma biyolojisi ilkelerinin kullanılmasını sağlamak için çaba gösteriyor;
- Bu altyapıya dayanarak, var olan alışkanlıkları değiştirip yeni bakış açıları geliştirmeye çalışıyor;
- Katı koruma yaklaşımı yerine sürdürülebilir kullanım ve iyi doğal kaynak yönetimi ile ilgili örnekler geliştirmeyi hedefliyor;
- Doğa koruma ve doğal kaynak konusunda çalışan kurumların altyapısını bu doğrultuda geliştirmeye çalışıyor;
- Projeleri bu yolda bir araç olarak görüp, uzun vadeli çözümler için arayışı tercih ediyor;
- Hepsinden önemlisi de tekil başarılar değil, doğa koruma adına verimli ortaklıklar yakalamaya hedefliyor.

Doğa koruma adına bir düşünemediklerimiz var bir de düşünüp de yapmaya gücümüzün ve enerjimizin yetmedikleri var. Sizi bunları birlikte tamamlamaya ve yeni adımlar atmaya çağırıyoruz.

Dr. Uğur Zeydanlı

Didem Ambarlı
Bozkır Koruma Programı Koordinatörü

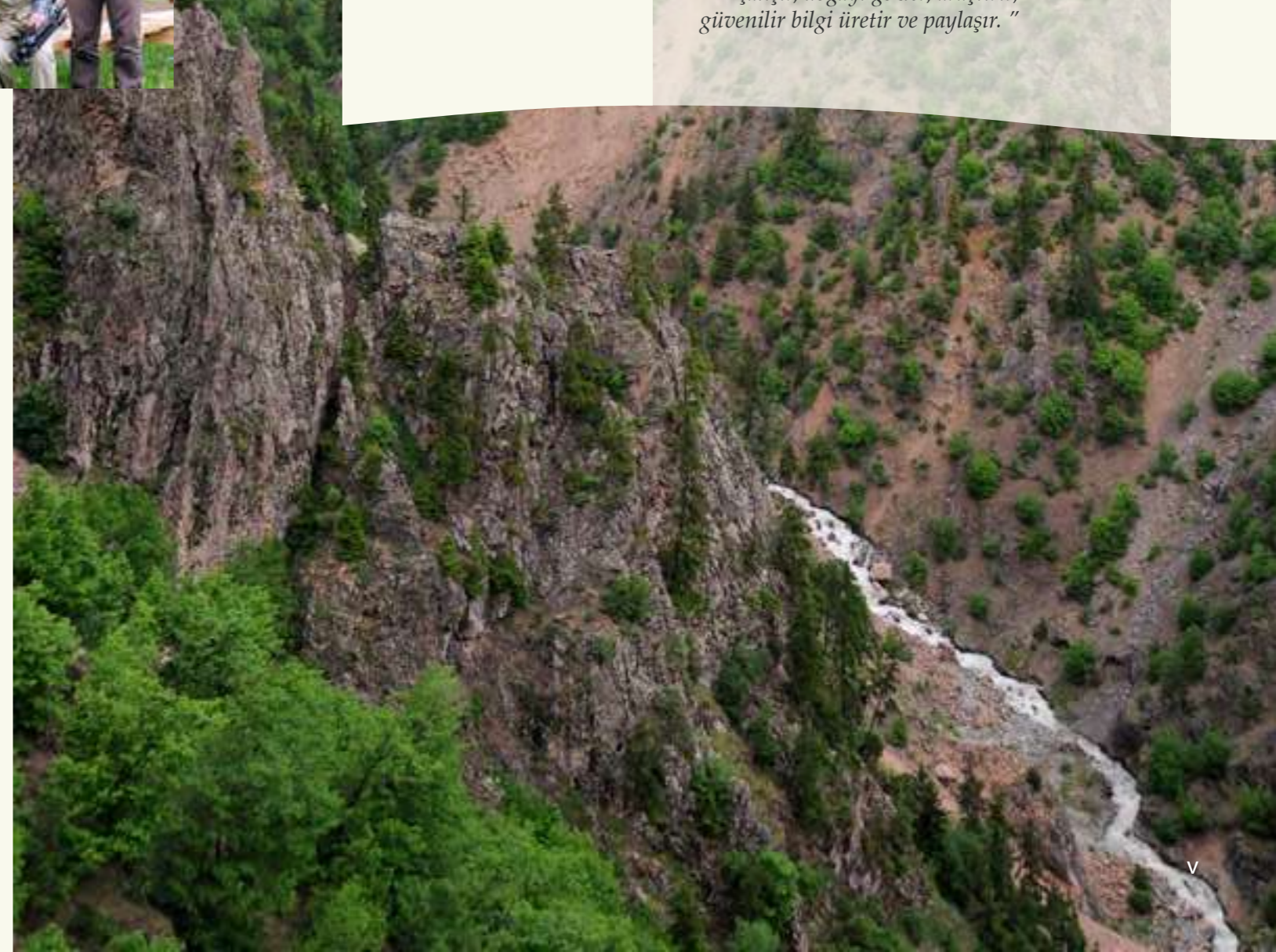
Yeşim Kınıkoğlu
Coğrafi Bilgi Sistemleri Sorumlusu

“DKM, Türkiye’nin doğasının etkili ve verimli bir şekilde korunmasında ihtiyaç duyulan örnek çalışmaları; güncel bilimsel ve teknik yöntemler ile yapan ve Türkiye’deki koruma çalışmaları için “köşe taşı” araçlar üreten bir uzmanlar grubudur.”

Sunay Demircan
Yönetim Kurulu Başkanı

“DKM ruhu ve bedeni olan canlı bir organizma gibidir; heyecanla çalışır, doğayı gözler, araştırır, güvenilir bilgi üretir ve paylaşır.”

Doğa Koruma Merkezi

Misyon

Doğa Koruma Merkezi, bilimsel yaklaşımları temel alarak, biyolojik çeşitliliğin etkin şekilde korunmasını ve doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde yönetilmesini amaçlar.

Hedefler

- Doğa koruma çalışmalarında, koruma biyolojisi disiplininin temel alınması.
- Biyolojik çeşitlilik koruma yaklaşımlarının sektörel yönetim süreçlerine etkili bir şekilde entegre edilmesi.
- Koruma çalışmalarının başarısı ve sürekliliği için kapasitenin artırılması.

Değerler

DKM ekibi doğadan ve çeşitliliğinden **ilham alır**; en basit yaşam formundan ekosistemlere kadar doğanın varoluşuna **saygı** duyar.

DKM, güncel **bilimsel yaklaşımları** temel alarak en iyi örneklerle öncülük etmeye çalışır.

DKM **yerel dinamikler** ışığında sürdürülebilir yaşam şekilleri ve kültürleri destekleyecek **gerçekçi** ve **yenilikçi** yaklaşımları belirlemek için çalışır.

DKM insanlara öncelik verir, var olan kaynakların en verimli şekilde kullanılması için tüm **fikirleri değerlendirir** ve **deneyimlerini paylaşır**.

DKM doğanın ve çeşitliliğinin korunmasının, insanlar ve kurumların **işbirliği** ve **ortak çabası** ile gerçekleştirilebileceğine inanır.

Doğal varlıklar ve biyolojik çeşitlilik yaşamımızın süsü değil vazgeçilmez bir parçasıdır. Soluduğumuz hava, içtiğimiz su, gıdamız, iklimlerin düzenlenmesi, küresel veya yerel ekonomimiz doğal sistemlerin sağlıklı işleyişine bağlıdır. Her türün bu sistem içerisinde bir rolü vardır.

Bu sistemi korumak ve sağlıklı işleyişini devam etmesini sağlamak sandığımızdan çok daha karmaşık bir iştir. Bugün bilimin tamamıyla anlamış ve işleyişini çözebilmiş olduğu hiçbir doğal sistem bulunmamaktadır. Bu kadar çok değişkenin ve ilişkinin bulunduğu ve henüz tanımlamayı başaramadığımız bu sistemleri büyük bir hızla yok etmekteyiz. Mesele bunları korumaya geldiğinde ise toplumsal olaylar, ekonomik dinamikler ve doğal süreçleri bir potada eritip doğru çözümler üretebilmektir.

Doğa Koruma Merkezi doğanın karmaşıklığını anlamak, doğa korumanın çok disiplinli gereklerini yerine getirmek için bilgiyi ve bilimsel yaklaşımı temel alan bir süreç içerisinde çözüm üretmeye çalışır.

DKM 2006–2011

Sistemantik Koruma Planlaması _s3

Anadolu Çaprazı Projesi _s4
Karadeniz Bölgesi Sistemantik Koruma
Planlaması Projesi _s6
SKP Yöntemiyle Öncelikli Kelebek Alanlarının
Belirlenmesi Projesi _s8
Karpaz Yarımadası Çevresel ve
Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Çalışması _s10

Orman ve Biyolojik Çeşitlilik Programı _s12

Kaçkar Dağları Sürdürülebilir
Orman Kullanımı Projesi _s14
Biyolojik Çeşitliliğin Ormancılığa
Entegrasyonu Projesi _s16
Sığlalar Geri Dönüyor Projesi _s18
Şavşat Projesi _s20

Tür Koruma Programı _s22

Türkiye'nin Kelebekleri Projesi _s24
Kelebek Kaçakçılığı Projesi _s26
Datça Hurması Koruma Projesi _s28

İklim Değişikliği Programı _s30

Orman ve İklim Değişikliği Projesi _s32
Türkiye ve Akdeniz Bölgesi'nde Suyun Geleceği _s34

Programlar

Bahtiyar Kurt
Koruma Direktörü

*“DKM bir doğa koruma fabrikası:
Bir yerden özenle toplanmış
emeğe dayalı veriler girer, diğer
yandan hassas ve gerçekçi
koruma öncelikleri ve doğa
koruma politikaları çıkar.”*

Sistemantik Koruma Planlaması

Dr. Ayşe Turak
Sistemantik Koruma Planlaması Programı
Koordinatörü

“SKP Programıyla biyolojik çeşitliliğin varlığını sürdürebilmesi için koruma girişimlerinin mümkün olan en verimli biçimde yapılmasına olanak verecek planlanma çalışmaları yürütüyoruz. Bu planlama sürecinde pek çok etmeni birarada değerlendiriyor ve çalışmaların sonucunda, biyolojik çeşitlilik açısından birbirlerini tamamlayan öncelikli alanları belirliyor, bu alanlar için koruma önerileri geliştiriyoruz. Biyolojik çeşitlilik üzerindeki baskılar hızla artarken korumaya ayrılan kaynakların çok kısıtlı kalıyor olması nedeniyle, bu kaynaklardan en verimli biçimde yararlanılmasına olanak sağlayan SKP çalışmalarının, koruma çabalarının gerçekleşme ve başarılı olma olasılığını arttırmakta olduğunu düşünüyoruz.”

Bir ülkenin ya da bölgenin doğa koruma öncelikleri nasıl belirlenir? Hem biyolojik çeşitliliğin devamlılığını garantileyecek hem de doğal kaynak kullanımına izin verecek bir koruma planı yapılabilir mi? En verimli koruma sistemi en az maliyetle nasıl oluşturulur? Sistemantik Koruma Planlaması bu soruları mümkün olduğunca nesnel bir şekilde ele almamıza olanak tanıyan, farklı ölçeklerde kullanılacak bir planlama aracıdır. DKM, çalışmalarında bu aracı yaygın bir şekilde kullanmakta ve diğer kurumlara da bu konuda destek vermektedir.

SKP çalışmalarında bölgenin:

- Biyolojik çeşitliliği, sosyo-ekonomik özellikleri, koruma olanakları, tehdit ve baskıları ve uygulayıcıların öncelikleri ile ilgili bilgiler derlenir;
- Koruma hedefleri, koruma öncelikleri ve koruma gereksinimleri belirlenir;
- Çok kriterli optimizasyon analizi ile biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların kalıcı bir şekilde korunmasını sağlayacak bir koruma yönetimi sistemi oluşturulur.

Türkiye’deki SKP çalışmaları 2000 yılından beri çok farklı kurumların katılımı, işbirliği ve desteği ile devam etmektedir. Önümüzdeki dönemde DKM’nin, Sistemantik Koruma Planlaması Programının hedefleri şunlardır:

- SKP yaklaşımıyla yapılan koruma planlarının Türkiye’nin tüm bölgeleri için, ilgili resmi kurumların ortaklığıyla tamamlanması;
- Tamamlanan bu koruma planlardaki uygulamaların hayata geçirilmesi için uygulayıcı kurumlarla iş birliği yapılması;
- SKP yaklaşımının geliştirilmesi ve ülke koşullarına uyarlanması için, uluslararası bilim ve koruma çevreleriyle ortaklaşa bilimsel çalışmalar yapılması;
- SKP çalışmalarının komşu coğrafyalarda uygulanmasına katılım ve destek verilmesi.

Türkiye’de SKP çalışmaları, Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesindeki Biyolojik Çeşitlilik İzleme Birimi koordinasyonunda, Ulusal Boşluk Analizi Programı altında devam etmektedir. DKM ekibi bu çalışmalarda teknik ve stratejik anlamda kilit rol almış, Anadolu Çaprazı Biyolojik Çeşitlilik Projesi ve Karadeniz Boşluk Analiz Projesinin yürütücülüğünü üstlenmiştir.

Anadolu Çaprazı Projesi

Doğa Koruma Merkezi; Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Orman Genel Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığı - Biyolojik Çeşitlilik İzleme Birimi, TEMA Vakfı ve BTC Boru Hattı Şirketi ortaklığında boru hattının çevresindeki 8,5 milyon hektarlık alanda sistematik koruma planlaması yaklaşımı ile bir koruma planlaması projesi uyguladı. Türkiye’de daha önce Güneydoğu Anadolu, Akdeniz, Kıyı Ege ile Aşağı Kafkaslar Bölgeleri için bu çalışmalar tamamlanmıştı. Bu proje ile Boru Hattı bölgesindeki öncelikli doğal alanlar, bu alanlara yönelik tehditler, bu tehditlerin azaltılması için alınacak önlemler ve koruma maliyetleri ile maliyetleri düşürebilecek koruma fırsatları belirlendi.

Bu çalışma, pek çok paydaşın katılımı ile gerçekleştirildiği için aynı zamanda bölgede çalışan kurum ve kuruluşlar için bir yol haritası niteliği de taşıyor ve Türkiye’deki doğa koruma çalışmalarına yön veriyor. Çalışmanın sonuçlarına göre BTC Boru Hattının üzerinde 71 benzersiz doğal alan yer alıyor ve bunların % 4,6’sı koruma altında. **Proje kapsamında belirlenen değerli alanlar bugün Orman Genel Müdürlüğü tarafından korumada öncelikli alanlar olarak kullanılıyor ve planlama kararları ile izinler bu öncelikli alanlar dikkate alınarak veriliyor.**

Bu proje şimdiye kadar yapılmış SKP çalışmaları içerisinde en yoğun araştırma olanaklarına sahip ve bir çok yeniliğin denendiği çalışma olmuştur. Elde edilen bulgular Türkiye’deki SKP çalışmalarına ışık tutmuş, koruma ile ilgili farklı boyutların ele alınmasını sağlamıştır: Daha fazla canlı grubu için arazi çalışması yapılabilmiş olması bundan sonraki çalışmalarda hangi gruplar için arazi çalışması yapılmasının uygun olduğunu anlamamıza yardımcı olmuştur. Ekolojik ve evrimsel süreçler haritalanarak koruma hedefi olarak ele alınmıştır ve SKP çalışmalarında ilk defa kullanılan fırsat katmanı üretilmiştir.

Aydan Özkil
Doğa Koruma Gönüllüsü

“Doğa Koruma Merkezi’nde geçirdiğim birkaç ay benim için önemli bir (sivil toplum) deneyimi oldu. Bir şehir plancısı olarak diyebilirim ki, doğa için çalışan insanların bakış açıları ve çözüm önerileri alışıldan çok farklı. Çünkü doğa koruma alanında çalışmak, doğa ve insanı bir bütün olarak kabul etmeyi; yenilikleri takip ederek onları koruma uygulamalarına dönüştürmeyi gerektiriyor.”

Karadeniz Bölgesi Sistematik Koruma Planlaması Projesi

Türkiye'nin zengin biyolojik çeşitliliğinin önemli bir bölümü Karadeniz Bölgesi'nde görülür. Dünya ölçeğinde öneme sahip bu bölgede biyolojik çeşitliliğin devamlılığı için alanın tümünde sürdürülebilir doğal kaynak kullanımı ilkesinin temel alınması gereklidir. Karadeniz Bölgesinde uzun süreli ve sistemli doğa koruma faaliyetleri gerçekleştirmek için gerekli altyapı ve araçları oluşturmayı amaçlayan Karadeniz Bölgesi Sistematik Koruma Planlaması Projesi 2010 yılında başlatıldı. Proje, Orman Genel Müdürlüğü ve WWF-Türkiye'nin finansal desteğiyle yürütüldü. Proje kapsamında Karadeniz Bölgesindeki koruma öncelikli alanların belirlenmesi, bu alanlarla ilgili ormancılık uygulamalarına yönelik izleme ve yönetim kılavuzlarının oluşturulması ve sistematik koruma planlaması yöntem ve uygulamalarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması hedeflendi.

Bu proje ile Türkiye’de ilk defa iklim değişikliğinin etkileri SKP sürecine katılmıştır. Yapılan çalışma ile iklim değişikliğine hassasiyet yüzeyi üretilmiş ve hassas alanlar belirlenmiştir.

Karpaz Yarımadası Çevresel ve Sosyo-Ekonomik Değerlendirme Çalışması

Karpaz Yarımadası Kıbrıs'ın en iyi korunmuş, el değmemiş alanlarından biridir. DKM, 'UNDP - Gelecek için Ortaklık Programı' kapsamında Karpaz Yarımadası'nın çevresel ve sosyo-ekonomik durumu ile ilgili bir araştırma yapmıştır.

Bu araştırma bölgedeki koruma altyapısının geliştirilmesi için temel oluşturmuş ve bölgenin Natura 2000 sürecinde de yönlendirici bir strateji dokümanı olmuştur.

Karpaz Yarımadası el değmemiş doğası, kumulları ve kıyı şeridi ile bir yandan turizm için potansiyel yatırım alanı olarak görülürken diğer yandan büyüme ve iklim değişikliğinin getirdiği baskı ile hem çevresel hem de sosyo-ekonomik açıdan önemli tehlikelerle karşı karşıya bulunmaktadır. Yapılan çalışma ile bu değerler ve sorunlar entegre bir şekilde ele alınarak sürdürülebilir bir koruma ve kalkınma süreci tanımlanmaya çalışılmıştır.

Prof. Dr. Mecit Vural
Gazi Üniversitesi Biyoloji Bölümü
DKM Bilim Kurulu Üyesi

Charlotta Chan
Doğa Koruma Gönüllüsü

SKP Yöntemiyle Öncelikli Kelebek Alanlarının Belirlenmesi Projesi

Öncelikli kelebek alanları (ÖKeA), nadir, endemik veya tehlike altındaki türler öncelikli olmak üzere, barındırdıkları kelebek çeşitliliği açısından koruma önceliği olan alanlardır. Doğa Koruma Merkezi'nin 2009-2011 yılları arasında Avrupa ve Hollanda Kelebeklerini Koruma kurumlarının ve Avrupa Birliği'nin destekleriyle yürüttüğü **Türkiye'nin Kelebeklerinin Etkin Korunması için Altyapı Oluşturulması Projesi** kapsamında Türkiye'deki Öncelikli Kelebek Alanları ilk kez kapsamlı bir biçimde belirlenmiştir.

Tansu Gürpınar
Kurucu Üye
Doğa Koruma Duayeni

DKM'nin Türkiye'de doğa koruma alanında çalışma yapan gönüllü kuruluşlar arsında farklı bir yeri vardır. Bu durum kuruluşun benimsediği ilkelerden ve uygulamalardaki yöntem ve performansından kaynaklanmaktadır. Her şeyden önce DKM yenilikçidir. Dünyada olan biteni yakından takip eder, yürüttüğü projelerde yeri geldikçe yeni yöntemleri ülke koşulları çerçevesinde uygular. Araştırmacıdır. Doğru karar üretmek için doğru veri ve bilgilerin önemini bilincindedir. Bu özelliği çalışmalarının sağlıklı sonuçlara varmasını sağlar.

Yürüttüğü projelerde bilimsel yöntemlerden yararlanır; projeler bir akademik çalışma disiplini ve hassasiyetinde ele alınır. DKM, çalışmalarının bütün evrelerinde, gerek kurumsal ilişkilerde gerekse bireysel ilişkilerde saygı, sevgi ve iyi niyetini açıklıkla ortaya koyar ve daha da önemlisi bu hasletini doğanın bütün varlıkları için de geçerli kılar.

Türkiye'nin öncelikli kelebek alanlarının belirlenme sürecinde etkin korumanın uygulanabileceği, içerdiği kelebek türleri açısından birbirini tamamlayan en verimli alan setinin belirlenmesi ilkesi gözetilmiştir. Bu kapsamda Sistematik Koruma Planlaması (SKP) yaklaşımından yararlanılmış ve tüm kelebek türlerinin bu alanlarda yeterince temsil edilmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda 358 kelebek türüne ait bilgiler kullanılmış, yaklaşık 90.800 km² ile Türkiye'nin karasal alanının %1,12'sini kaplayan toplam 65 alan ÖKeA olarak tanımlanmıştır.

Bu proje Avrupa'nın farklı ülkelerinde Öncelikli Kelebek Alanlarının belirlenmesi çalışmasını yürüten Avrupa Kelebekleri Koruma Birliği için yeni bir model olmuştur. Şimdiye kadar kullanılan puanlama yöntemi yerine verimlilik ilkesini temel alan çok kriterli bir değerlendirme olması açısından örnek bir çalışma olmuştur.

Orman ve Biyolojik Çeşitlilik Programı

Dr. Deniz Özüt

Orman Koruma Programı Koordinatörü

“DKM, orman koruma programı ile ormanlarımızın sahip olduğu zenginliğin korunması için, Dünya’da uygulamaları yakından takip ederek, uygulanabilir koruma yaklaşımları geliştiriyor. Başta Orman Genel Müdürlüğü olmak üzere, farklı kurumlarla ortak çalışmalar yaparak, koruma yaklaşımlarını hayata geçirecek örnek yerel çalışmalar yapıyor.”

Ormanlar yeryüzündeki biyolojik çeşitliliğin %65’e yakını barındırırken, iklimi düzenler, su ve orman ürünlerinden turizme kadar doğrudan birçok fayda sağlar. Türkiye, sahip olduğu doğal orman yapısı ve tür çeşitliliğiyle, Dünya’nın 25 “sıcak noktasından” ikisinde bulunur.

Ormanların en büyük düşmanı yangınlar, en büyük dostu ise ağaç diken insanlar mıdır?

Çoğu zaman düşünülenin aksine doğal yangın ve böcek salgınları gibi faktörler doğal süreçlerin birer parçasıdır. Ormanların azalması ve yok olmasına yol açan asıl tehditler insan kaynaklı olanlardır. Bu tehditlerin başında tarla ve mera açma, yapılaşma, yoğun odun üretimi gibi nedenlerle ormansızlaştırma ve orman parçalanması gelmektedir. Son yıllarda yaşanan çevre felaketleri ve iklim değişikliği gibi tüm dünyayı etkileyen olaylar ise bütüncül yaklaşımların gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Bu da, korunan alanların dışında kalan tüm alanlardaki insan faaliyetlerinin, koruma ve sürdürülebilirliği öne çıkaran bir bakışla planlanması ve uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Ormanlar da işte bu bakış açısıyla ele alınmalıdır.

Doğa Koruma Merkezi ormanların korunması için ne Yapar?

Doğa Koruma Merkezi’nin hedefi, orman ekosistemlerinin biyolojik çeşitliliğinin ve fonksiyonlarının devamlılığının sağlanmasıdır. Bu hedefe ulaşmak için:

- Orman biyolojik çeşitliliğinin varlığını ve dağılımını belirler;
- Biyolojik çeşitlilik üzerindeki tehditlere ve uygulanabilir çözümlere odaklanmış koruma hedeflerini tanımlar;
- Bu koruma hedeflerini hayata geçirmek için kilit sektörleri ve konuları belirler;
- Sektörel planlama ve uygulama çalışmalarına biyolojik çeşitliliğin entegre edilmesi için ilgili kurumlarla işbirliği içinde araçlar geliştirir, pilot uygulamalar yapar.

Kaçkar Dağları Sürdürülebilir Orman Kullanımı Projesi

Kaçkar Dağları Ormanları Türkiye'nin en yaşlı ve değerli ekosistemlerinin başında gelir. Türkiye'nin kuzeydoğu bölgesinde binlerce yılda oluşan Kaçkar Dağları doğal yaşlı ormanları, çok sayıda endemik bitki, ayı, dağ keçisi, yaban keçisi ve kurt gibi türlerin yanı sıra bölge insanının sahip olduğu geleneksel yaşam biçimi ile Türkiye'nin en iyi korunmuş ormanlarından biridir. Kafkasya'nın bir uzantısı olarak kabul edilen bu bölge küresel biyolojik çeşitlilik açısından da büyük önem taşımaktadır. Dünya Kuşları Koruma Kurumu (Birdlife International) tarafından dünyadaki öncelikli 217 endemizm bölgesinden biri olarak tanımlanan Kaçkar Dağları Ormanları, hem Türkiye hem de dünya için büyük bir öneme sahiptir.

Doğa Koruma Merkezi'nin TEMA Vakfı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Artvin Kültür ve Yardımlaşma Derneği ve Orman Genel Müdürlüğü ile ortaklaşa yürüttüğü ve Avrupa Birliği ve BTC Boru Hattı Şirketi tarafından desteklenen proje Kaçkar Dağlarının olağanüstü bütünlüğünün korunarak gelecek nesillere taşınmasını hedeflemiştir.

Proje kapsamında Kaçkarların tüm bitki, kelebek, kuş, memeliler, sürüngen ve çift yaşamlı canlıları ve sosyo-ekonomik özellikleri tanımlandı. En çağdaş yöntemlerle hazırlanan Ekosistem Tabanlı Orman Amenajman Planları ile orman yönetimi bu bilgiler doğrultusunda yeniden düzenlendi. Eğitimler ve teknik geziler ile alanda görevli personelin bilgi ve deneyimi artırıldı. Edinilen bilgi ve deneyimler bir araya getirilerek Kaçkar Dağları Çok Sektörlü Yönetim Planı hazırlandı.

Bölgede yerel ürünlere dayanan, üretimden pazarlamaya ve markalaşmaya dek uzanan kapsamlı bir kırsal kalkınma modeli oluşturabilmek amacıyla, ek gelir kaynağı olabilecek frenk üzümü, kızılçık ve sumak gibi odun dışı orman ürünleri ve arı, kırmızı benekli alabalık, meyve gibi diğer doğal ürünler araştırıldı. Mevcut tarım ürünlerinden elde edilen gelirin artırılması için üretim-pazarlama zincirinin eksik halkaları belirlendi ve pilot projelerle tamamlandı. Ormandan yakacak odun kesimini azaltmak amacıyla binalarda ısı yalıtımı tanıtıldı ve örnekledi. Yerel ormanların değerini tanıtmak amacıyla ormanların ekonomik değeri belirlendi. Yöre halkı, yerel yöneticiler ve Türkiye'ye alanın değerini anlatan kampanya çalışmaları yürütüldü.

Alandaki nadir ve nesli tehlike altında olan yaban hayvanları araştırıldı. Yaşam alanları ve davranışları uydu vericileriyle izlenerek çalışıldı. Yöre halkına yaban hayvanlarından zarar görmeden birlikte yaşamının yolları ve yöntemleri tanıtıldı, bu yöntemler pilot çalışmalarla örnekledi. Eğitimler ve teknik geziler ile alanda görev yapan yaban hayatından sorumlu personelin bilgi ve deneyimi artırıldı. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile ortaklaşa çağdaş envanter çalışmaları yapıldı ve çalışmalar sonucunda avlanma kotalarının düzenlenmesinin yanı sıra, alanın bir bölümünün Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ilan edilmesi için gerekli altlık oluşturuldu.

Bölgede, Türkiye'de ve dünyada turizmin durumu ve gelişimi incelendi. İlgili paydaşlarla birlikte bölgeye özel turizm stratejisi oluşturuldu. Erzurum'dan Rize'ye uzanan bölge ve turist erişim noktaları dikkate alınarak, seçilen bölgede yapılan uzman çalışmaları sonucu festivaller, trekking, rafting ve dağ bisikleti gibi pazarlanabilir turizm ürünleri belirlendi. Belirlenen ürünler turizm operatörlerine tanıtılarak getirdikleri öneriler doğrultusunda geliştirildi.

Orman ve Biyolojik Çeşitlilik Kitabı

Orman ve Biyolojik Çeşitlilik kitabı ormandaki biyolojik çeşitliliğin ne olduğunu, ormanla biyolojik çeşitliliği arasındaki

fonksiyonel ilişkilerin nasıl işlediğini ve genel olarak biyolojik çeşitlilik dostu ormancılık yaklaşımlarını içermektedir.

9 bölüm ve 216 sayfadan oluşan bu kitap ayrıca Türkiye ormancılığının kısa bir tarihçesini vermekte, biyolojik çeşitlilik koruma konusundaki yasal mevzuatı incelemekte, doğal yaşlı ormanların önemi hakkında bilgi vermekte, ormanların ormancılık sektörü dışındaki önem ve değerlerini anlatmakta, ormanın izlenmesine yönelik bazı öneriler sunmakta, Türkiye ormanlarında yaşayan yaban hayatının bir bölümünü işlemektedir. Bütün bu bilgileri kaliteli fotoğraflar, şekiller ve tablolar eşliğinde sunan bu kitap ormancılık veya biyolojik çeşitlilik ile ilgilenenlere yönelik hazırlanmıştır.

Serra Çetin

BTC Türkiye ÇYP Koordinatörü

"BTC Şti. Çevresel Yatırım Programı (ÇYP) ve Doğa Koruma Merkezi'nin 2004 yılında "Aşağı Kafkaslar Orman Boşluk Analizi Projesi" ile başlayan ortaklığı 2006-2009 yılları arasında "Anadolu Çaprazı Projesi" ile devam etmiştir. BTC ve DKM ortaklığı 2009 yılından beri "Biyolojik Çeşitliliğin Ormancılığa Entegrasyonu Projesi" ile sürdürmektedir. SKP çalışmaları ODTÜ ve TEMA'nın da katıldığı geniş bir ortaklık grubu ile gerçekleştirilmiştir."

"Boru hattı boyunca biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını amaçlayan ÇYP, doğa koruma konusunda bilimsel çalışmalar yapan DKM ile gerçekleştirdiği projelerin de katkısıyla sadece boru hattı üzerindeki biyolojik çeşitliliğin korunmasına önemli katkılar vermekle kalmamış, uygulanan projeler kapsamında geliştirilen SKP gibi modern doğa koruma yaklaşımların Orman Genel Müdürlüğü tarafından benimsenmesi ile Türkiye genelindeki diğer ormanlık alanların korunması ve planlanmasına da katkı sağlamıştır."

Yürütülen projelerin Türkiye ormancılığında önemli bir yeri olduğunu düşünüyor ve DKM'ye ilerideki çalışmalarında başarılar diliyoruz."

Biyolojik Çeşitliliğin Ormancılığa Entegrasyonu Projesi

Biyolojik Çeşitliliğin Ormancılığa Entegrasyonu Projesi, Türkiye ormanlarının %95'ini oluşturan işletme ormanlarının planlanmasına biyolojik çeşitliliğin maliyet etkin bir şekilde dahil edilmesi için ekonomik, yaygınlaştırılabilir ve uygulanabilir bir çözüme yönelik araçlar geliştirmektedir. OGM'nin 2004 yılından bu yana uygulamaya koyduğu fonksiyonel planlama anlayışına uygun olarak, biyolojik çeşitlilik açısından önemli alanların tespiti ve buradaki orman işletmeciliğinin korumayı gözetir şekilde yapılmasını sağlamak projenin amacıdır.

Bu amaca yönelik olarak, proje kapsamında planlamacılara ve uygulamacılara yönelik rehberler üretilmektedir. Planlamacılara yönelik olarak OGM ile işbirliği içerisinde "Biyolojik Çeşitliliğin Amenajman Planlarına Entegrasyonu Rehberi" hazırlanmaktadır. Bu rehberde, OGM'nin planlama birimleri olan işletme müdürlükleri ölçeğinde öncelikli hedef biyolojik çeşitlilik unsurlarının hangileri olduğu ve bunlara yönelik yapılacak arazi envanter çalışmalarının nasıl yapılacağı açıklanmaktadır. Envanter sonuçları kullanılarak hedef biyolojik çeşitlilik unsurlarının dağılımının haritalanması ve koruma öncelikli uygulama zonlarının belirlenmesi anlatılmaktadır. Bu çıktıların orman amenajman ekipleri tarafından nasıl plan kararlarına dönüştürüleceği ve amenajman planlarının hangi bölümlerinde ne şekilde yer alacağı konuları da rehberde yer almaktadır. Proje kapsamında üretilen ikinci rehber olan Biyolojik Çeşitliliğin Ormancılık Uygulamalarına Entegrasyonu Rehberinde ise, hedef biyolojik çeşitlilik unsurlarına yönelik tanıtıcı teknik sayfalar, ormancılık uygulamaları ve ilkeleri yer almaktadır.

Türkiye'de bulunan 210'un üzerindeki orman işletme müdürlüğünün, 10-20 yıllık periyotları kapsayan amenajman planlarının yenilenmesi sırasında planlamacılar, işletmeciler ve uygulamacılar tarafından kullanılacak olan bu rehberler, orman biyolojik çeşitliliğimizin öncelikli unsurlarının yaygın bir şekilde korunması için önemli bir başlangıç olacaklardır.

Sığlalar Geri Dönüyor Projesi

Ebru Bakkaloğlu Tüzecan, Coca-Cola Türkiye

"DKM, çözüm geliştirirken sunduğu yenilikçi fikirler ile Türkiye'deki çevre dünyasına önemli katkılarda bulunuyor. Bizim de destek verdiğimiz Sığla Ormanları'nda yürütülen proje ile Türkiye'yi yeni bir metotla tanıştırdı. Projede kullanılan "Koridor Metodu" kamu kuruluşları tarafından da benimsendi. Bu da üretilen çözümlerin sürdürülebilirliği için en önemli garantilerden biri."

Anadolu sığla ağacı (*Liquidambar orientalis*) veya yerel adıyla günlük ağacı soyu tükenmek üzere olan ve dünyada sadece Güneybatı Anadolu bölgesinde görülen endemik bir ağaç türüdür. Ancak, sıkı yasal korumaya rağmen, 1950'lerden itibaren zaten dar olan yaşam alanı 6500 hektardan 1300 hektara inmiş, bu alanlar da yüksek oranda parçalanmış ve yok olma tehdidi ile karşı karşıyadır. Kayda değer orman parçaları yalnızca Köyceğiz Gölü etrafında kalmıştır.

Sığlalar Geri Dönüyor Projesi, Köyceğiz Gölü etrafındaki parçalanmış sığla orman toplulukları arasında koridorlar oluşturarak parçaların birleştirilmesi ve alanının genişletilmesini hedeflemektedir. Kritik noktalarda oluşturulacak koridorlarla parçalanma ve yok olma sürecinin de durdurulması hedeflenmektedir. Ayrıca sığla ormanlarının korunmasında sürdürülebilirliği sağlamak, Anadolu sığla ağacı ile Köyceğiz Bölgesi'nin ekoturizm potansiyel özelliklerinin ulusal ölçekte tanıtmak ve sığla ormanlarının sorununu ulusal düzeye taşımak için çeşitli etkinlikler de yapılmaktadır. Bu etkinlikler aynı zamanda alandaki kurumların ve yöre halkının da sürece katılımını güçlendirmektedir.

Proje etkinlikleri yukarıda sıralanan hedefler doğrultusunda temel olarak koridor oluşturma ve tanıtım olmak üzere iki ana başlıkta toplandı. Proje sonunda "Koruma ve Tehdit Durum Raporu" ile "Köyceğiz'de Sürdürülebilir Turizm Raporu" tamamlandı, Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından yaptırılan "Sığla Eylem Planının" hayata geçirilmesine öncülük edildi, koridor metodunun kullanılmasıyla 13 hektarlık pilot bir bölgede yaklaşık 7000 ağacın dikilmesi sağlandı. Son olarak bölgede bundan sonrası için sorunun takibini sağlamak üzere "Sığla Gönüllü Ağı" kuruldu.

Bu çalışma, ülkemiz için yeni bir ağaçlandırma metodu olan "Koridor Metodunun", benzer sorunları yaşayan diğer bölgelerimizde de uygulamaya geçirilerek daha sağlıklı orman dokuları oluşturulabilmesinin önünü açmıştır. Öte yandan sığla ağacının kültürel ve ekoturizm özelliklerini ön plana çıkartmak üzere, Köyceğiz bölgesinde çevresine göre nispeten gelişmemiş olan turizm sektörü, yöre halkına ve sığla ormanı ekosistemine doğrudan fayda sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmeye çalışılmaktadır.

Okan Ürker

Sığlalar Geri Dönüyor Projesi Sorumlusu

"DKM Alternatif bir üniversitedir, doğa koruma politikalarını bilgi üretmekle etkileme yolunu benimsemiştir. En büyük aktivistliği ürettiği bilginin gücündedir.

Türkiye'nin birçok farklı noktasında uyguladığı çalışmalar gibi Köyceğiz'de de 2009 yılından bu yana sürdürdüğü yerel koruma projelerinde sorunun yerelde yönetilmesini hedefler.

"Sığla Ormanları" yöre halkının geçmişte öz evladı gibi koruduğu ancak ekonomik nedenlerle son yıllarda üvey evlat muamelesi gösterdiği, yok olma tehdidiyle karşı karşıya olan bir değerdi. DKM'nin Köyceğiz'de koruma-kullanma dengesini gözeterek yürüttüğü çalışmalar sonucu bugün yöre halkı evladına yeniden sahip çıkmaktadır."

Şavşat Projesi

Biyolojik çeşitliliğin orman amenajman planlarına entegrasyonuna yönelik olarak, DKM ve OGM işbirliği ile ortaya koyulan entegrasyon yaklaşım ve yöntemlerinin kullanıldığı ilk pilot çalışma 2011 yılında Artvin Orman Bölge Müdürlüğü'ne bağlı olan Şavşat Orman İşletme Müdürlüğü'nde gerçekleştirilmiştir. DKM'nin entegrasyona yönelik hazırladığı rehberler uyarınca ve OGM'nin sağladığı kaynak ile tamamlanan bu çalışmada Şavşat İşletme Müdürlüğü'nde, biyolojik çeşitliliğin korunmasına yönelik olarak mutlak koruma alanları ve biyolojik çeşitliliği gözetecek ormancılık uygulamalarının yapılacağı tampon zonlar belirlenmiştir.

Mustafa Durmuş
Orman Koruma Programı Veri Sorumlusu

"DKM, Türkiye'de biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilmesi için bilimi temel alarak projeler üreten, uygulayan ve bu çalışmalardan kabul edilebilir sonuçlar çıkararak Türkiye'de doğa korumaya katkıda bulunan, günümüz itibarıyla yeri doldurulamayacak bir kurumdur."

Bu çalışmanın çıktıları ve biyolojik çeşitliliğin ormancılığa entegrasyonu projesi kapsamında üretilen rehberler birlikte kullanılarak, 2012 yılında yenilenecek olan Şavşat İşletme Müdürlüğü amenajman planlarında biyolojik çeşitliliğin fonksiyonel bir şekilde yer alması sağlanmış olacaktır.

Bu alanların belirlenmesinde alanda bulunan hedef türler ve biyolojik çeşitliliğin diğer unsurlarına (doğal yaşlı ormanlar gibi) yönelik arazi çalışmaları uzmanlar tarafından yapılmıştır. Elde edilen veriler, modelleme ve optimizasyon analizlerinde kullanılmış ve belirlenen koruma hedeflerine ulaşmayı amaçlayan bir yaklaşım ile koruma öncelikli alanlar belirlenmiştir. Projede 13 uzman görev almış ve 50 günlük arazi çalışması yapılmıştır. Trabzon, Artvin ve Şavşat'ta toplantılar ve çalıştaylar düzenlenmiştir.

Tür Koruma Programı

Tüm dünyada canlı türleri büyük bir hızla yok olmaktadır. Altıncı kitlesel yok oluş olarak adlandırılan bu dönem özellikle insan faaliyetleri sonucunda yaşam alanlarının yok edilmesi nedeniyle yaşanmaktadır. Bu nedenle dünyadaki canlıların neredeyse beşte birinin nesli yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Türkiye’de ve diğer ülkelerde, insan faaliyetlerinden kaynaklı yaşam alanlarının bozulması ve parçalanması, doğal kaynakların aşırı tüketilmesi, yabancı türler, kirlilik ve iklim değişikliği, canlıları tehdit eden temel etkenlerdir.

DKM'nin Tür Koruma Yaklaşımı

Doğa Koruma Merkezi'nin Tür Koruma Programı belirli türler ve yaşam alanlarını koruyabilmek hedefiyle oluşturulmuştur. DKM endemik ve tehlike altındaki türler, bayrak türler ve diğer DKM programlarıyla sinerji yaratabilecek türlere yönelik yaygınlaştırılabilir örnek çalışmalar yürütmektedir.

Türlere yönelik koruma hedeflerine ulaşabilmek için bilimsel temelli araştırmaların yapılması ve bunların yerinde koruma uygulamalarıyla bütünleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. DKM bunu gerçekleştirebilmek için:

- Var olan bilgi eksikliklerini belirlemekte,
- Türler/ tür grupları üzerine etki eden temel tehditleri tanımlamakta,
- Yerel/ulusal koruma stratejilerini katılımcı bir biçimde geliştirmekte,
- Pilot alanlarda yerinde uygulamalar hayata geçirmekte,
- Yapılan aktiviteler ve bunların etkileriyle ilgili bilgiyi diğer ilgi gruplarıyla paylaşmaktadır.

DKM'nin Tür Koruma Çalışmaları

DKM, bugüne kadar yürüttüğü çalışmalarda tür koruma çalışmalarını 3 öncelikli tür/ tür grubu üzerine yoğunlaştırmıştır: Sığlalar, kelebekler ve Datça hurması.

Sığla (*Liquidambar orientalis*), ülkemizdeki nesli yüksek tehlike altındaki ağaç türlerinden birisidir. DKM, 2010 – 2011 yılları arasında, sığlanın korunması için peyzaj ekolojisi yaklaşımının devreye sokulduğu örnek bir projeyi Köyceğiz’de hayata geçirmiştir. Bu başarılı uygulamayla bozulmuş orman alanlarının bir kısmı yeniden sığla ormanına kazandırılmıştır.

Kelebekler, Türkiye’nin barındırdığı zengin biyolojik çeşitlilik öğelerinden bir tanesidir. DKM’nin kelebeklerle ilgili tamamladığı üç proje bulunmaktadır. Bu projelerin hedefleri: (i) Türkiye’nin kelebeklerinin etkin korunması için altyapı oluşturulması, (ii) kelebek kaçakçılığının olumsuz etkileriyle ilgili bilinçlendirme çalışmalarının yapılması ve (iii) Türkiye’deki kelebek gözlemcilerinin kapasitesinin artırılmasıdır. Doğa Koruma Merkezi aynı zamanda Avrupa Kelebekleri Koruma Örgütü’nün Türkiye’deki temsilcisidir. Bu kapsamda Doğa Koruma Merkezi Türkiye’deki Kelebeklerin Kırmızı Kitabı ve Türkiye’deki Kelebeklerin Koruma Stratejisi’ni üretmiştir. Gelecekte, bu bilgilerin eşliğinde kelebeklere yönelik koruma çalışmalarının yürütülmesi planlanmaktadır.

Datça hurması (*Phoenix theophrastii*), doğası gereği dar yayılıma sahip olan bir türdür. Bu proje çerçevesinde Datça hurmasının koruma durumu ve ekolojisi ile bilgi toplanmış ve koruma önerileri geliştirilmiştir. Yakın gelecekte, bu koruma faaliyetlerinin hayata geçirilmesi için Bodrum Gököy’de bir örnek proje başlatılması planlanmaktadır.

Hilary Welch

Doğa Koruma Uzmanı

Dr. Özge Balkız

Tür Koruma Programı Koordinatörü

Doğa Koruma Merkezi olarak canlı türlerinin korunması için bilimsel, yaygınlaştırılabilir ve somut koruma çalışmaları yürütmeyi hedefliyoruz

Türkiye'nin Kelebekleri Projesi

Kelebekler çevremizin sağlığıyla ilgili bizlere bilgi veren önemli gösterge türlerdir. Değişime karşı hassas olmaları sayesinde, insan etkinliklerinin, tarım uygulamamızda yaptığımız değişikliklerin, hava kirliliğinin veya iklim değişikliğinin etkilerini anlamada bizlere önemli ipuçları sağlamaktadırlar.

Türkiye, 45'i endemik olan yaklaşık 380 kelebek türüyle Avrupa'nın en zengin kelebek faunasına sahip ülkedir. Coğrafi konumu, topografik yapısı, iklimi ve insan yerleşimlerinin uzun geçmişi, Türkiye'de kelebekler açısından zengin bir coğrafyanın oluşmasını sağlamaktadır. Bu zenginliğe rağmen Türkiye'de kelebekler ne yazık ki yeterince korunmamaktadır.

Doğa Koruma Merkezi 2007 yılından beri Türkiye temsilcisi olduğu Avrupa Kelebekleri Koruma Örgütü'yle ortaklaşa bir çalışma hayata geçirmiştir. 2009-2011 yılları arasında iki buçuk yıl süreyle gerçekleştirilen, Hollanda Hükümeti'nin BBI-Matra fonuyla desteklediği projeye, Türkiye'de kelebeklerin korunması için gerekli altyapının oluşturulmasına öncülük edilmiştir.

Proje kapsamında Türkiye'deki kelebeklere ait sayısal dağılım verileri ilk kez derlenmiş ve bir veritabanında bir araya getirilmiştir. Türkiye'deki kelebeklerin hangilerinin nesillerinin tehlike altında olduğunun belirlenmesi için uzmanlarca detaylı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN)'in belirlediği bilimsel standartlara birebir uyularak türlerin Kırmızı Liste atamaları yapılmış ve Türkiye'deki Kelebeklerin Kırmızı Kitabı yayımlanmıştır. Proje kapsamında ayrıca Türkiye'deki Öncelikli Kelebek Alanları (ÖKeA), yani nadir, endemik veya tehlike altındaki türler öncelikli olmak üzere, barındırdıkları kelebek çeşitliliği açısından koruma önceliği olan 65 alan tanımlanmıştır. Son olarak Türkiye'nin kelebeklerine etki eden tehditlerin ve bunlara çözüm oluşturacak koruma eylemlerinin tanımlandığı ulusal ölçekli bir strateji olan Türkiye'deki Kelebeklerin Koruma Stratejisi, katılımcı bir süreçle, farklı uzmanlıklardan kişilerin katkılarıyla hazırlanmış ve ilgili kurumlarla paylaşılmıştır. Bu proje sonucunda üretilen bu bilgilerin Türkiye'deki kelebeklerin korunmasına altlık sağlaması hedeflenmiştir.

Kelebek Kaçakçılığı Projesi

Türkiye'nin zengin kelebek çeşitliliği özel ya da ticari amaçlarla yasadışı şekilde doğadan kelebek toplanması ile zarar görmektedir. Bu durum özellikle kelebekler açısından çok zengin olan Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu'da gözlenmektedir. Türkiye'nin, sahip olduğu bu doğal zenginliği hem ulusal mevzuattan hem de taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan hakları ve yükümlülükleri gereğince koruması gerekmektedir. Fakat günümüzde kelebeklerin doğadan toplanması ve yurtdışına kaçırılmasının önlenmesi konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır.

Hollanda Büyükelçiliği Matra KAP programı tarafından desteklenen Kelebek Kaçakçılığı Projesi 2009 - 2011 yılları arasında yürütülmüştür. Proje çerçevesinde kelebek kaçakçılığının caydırıcı ve önleyici yaptırımlarla engellenmesi hedefiyle farkındalık yaratma çalışmaları yürütülmüştür. Bu kapsamda 250'nin üzerinde kelebek türü barındıran Kaçkar Dağları'nın Yusufeli ve İspir bölgeleri öncelikli olmak üzere Artvin ve Erzurum illerinde etkinlik gösterilmiştir.

Proje kapsamında mevzuat araştırması ve görüşmelerden edinilen bilgiler doğrultusunda uygulamadaki sorunların çözümüne yönelik olarak bilgilendirici, farkındalık artırıcı bir kitapçık ve posterler hazırlanmış ve ilgili kurumların yerel teşkilatlarına dağıtılmıştır. Bunun yanında Kaçkar Dağları'nın Artvin ve Erzurum'da kalan bölümlerinde ilgili paydaş ve uzmanlara yönelik bilgilendirici toplantılar yapılmış, üretilen kitapçık ve posterler dağıtılmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Evrim Karaçetin
Türkiye'nin Kelebekleri Projesi Danışmanı
Erciyes Üniversitesi

"Kelebekler DKM için özel bir yere sahip: Avrupa Kelebekleri Koruma Birliği (BCE)'nin Türkiye Temsilcisi olan DKM, Türkiye'deki kelebeklerin korunabilmesi için en önemli eksiklikleri ortaya koydu; nesli tehlike altında olan kelebekleri anlatan bir Kırmızı Kitap, bu kelebeklerin korunması için neler yapılması gerektiğini belirten bir Koruma Stratejisi ve kelebek kaçakçılığının önlenmesi amacıyla oluşturulmuş bir Mücadele Kılavuzu... DKM ile ortaklaşa bir çalışma ortaya koymak ayrı bir zevktir; tüm ekibiyle birlikte bir bütün halinde çalışırsınız, birbirinizi desteklersiniz ve üretirsiniz. Türkiye'de örnek niteliğindeki bu kurum ile birlikte çalışıyor olmak benim için büyük bir şans ve onurdur.

Datça Hurması Araştırma ve İzleme Projesi

Güneybatı Anadolu biyolojik çeşitlilik açısından ülkemizin en ilginç köşelerinden biridir. Bu bölge sığla ormanları, boz pırnal meşesi ve Datça hurması ile üç tane endemik ağaç türünü barındırmaktadır. Datça hurması toplam dört izole popülasyonu ile bunlar arasında en nadir olanlarından biridir: Eksere Vadisi (Datça), Hurmalıbük (Datça), Gölköy (Bodrum), Karaöz (Kumluca).

Geoff Welch
Doğa Koruma Danışmanı

"DKM is firmly established as the leading objective science-based conservation organisation in Turkey with experience from the species to the landscape level. Much of its work on the use of GIS, remote sensing and systematic conservation planning is at the forefront of the use of these tools for identifying cost-effective conservation opportunities on the ground. This strong science-based background underpins the numerous collaborations that the organisation has with NGOs, government and the private sector."

Datça hurması bir zamanlar muhtemelen Batı Akdeniz'de çok daha yaygın bir türdü. Ancak insan baskısı ve başta kızılçam olmak üzere diğer türlerle olan biyolojik mücadelesi sonucunda dağılım alanı daralarak bugün var olan dört popülasyona sıkıştı. Öte yandan bu kadar nadir bu türün ekolojisi ve tehditleri hakkında oldukça kısıtlı bilgi bulunmaktadır. Özel Çevre Koruma Kurumu için yapılan çalışma ile türün ekolojik özellikleri ile ilgili bilgi toplanmış, türe yönelik tehditler değerlendirilmiş, izleme programı hazırlanmış ve bir koruma stratejisi ortaya konmuştur.

İklim Değişikliği Programı

Küresel iklim değişikliği çağımızın en büyük çevre sorunlarının başında geliyor. Bu sorun insan da dâhil gezegenin tüm canlılarını tehdit ediyor. Günümüzde on binlerce bilim adamı ve hükümet yetkilileri bu sorunun üstesinden gelmek için çalışmalar yürütüyor.

İklim değişikliğiyle mücadele kapsamında hayata geçirilen çalışmalar temelde iki bölümde ele alınıyor: İklim değişikliğinin temel etkeni olan emisyonları düşürmek için yapılan azaltım (mitigasyon) ve geri dönüşü olmayan etkilerin yaratacağı sorunlara alınacak önlemleri içeren uyum (adaptasyon) çalışmaları.

Semra Yalçın

Tür Koruma Programı Proje Sorumlusu

“DKM bilimsel teknikler kullanarak geliştirdiği projelerle biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, orman ekosistemleri gibi temel başlıklar altında toplanabilecek doğa koruma çalışmalarına doğa sevgisiyle motive olarak destek veren özverili bir ekiptir.”

Doğa Koruma Merkezinin Yaklaşımı

Doğa Koruma Merkezi, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında adaptasyon konusunda uygulanabilir ve etkili örnekler yaratmak ve bu bilgiyi yaygınlaştırmak için çalışmalar yürütüyor. Dünya üzerinde bulunan ekosistemlerin ve onların sağladığı hizmetlerin korunması, hem iklim değişikliğini engellemek hem de açlık ve susuzlukla mücadele etmek için en etkili yol olarak tanımlanıyor.

Doğal yaşam alanlarının sağlıklı şekilde devamlılığını hedefleyen DKM Türkiye’de bulunan ekosistemler ve yaşam alanlarının iklim değişikliği senaryolarından nasıl etkileneceğini ve bu bölgelerde yaşayan insan topluluklarını bekleyen iklimsel ve buna bağlı sosyo-ekonomik değişimlerin nasıl olacağını tanımlamayı hedefliyor. Bunun yanında tüm bu değişimler karşısında izlenmesi gereken politik ve teknik yaklaşımların neler olması gerektiği DKM’nin yanıt bulmak istediği soruların başında geliyor.

DKM bu kapsamda ilk çalışmasını Seyhan Havzasında hayata geçirdi. DKM’nin iklim değişikliği vizyonu; Seyhan Havzasında yapılan çalışmaların benzerini Türkiye genelinde daha farklı yaşam alanları için de üretmek ve bu çalışmaları uluslararası alanda yaygınlaştırmaktır.

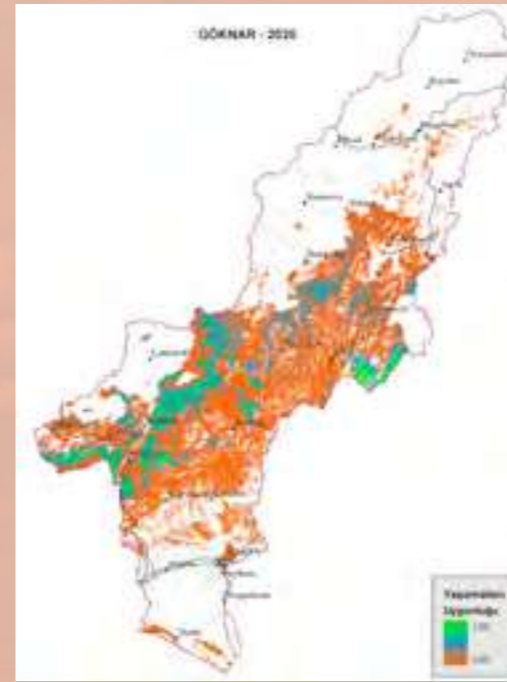
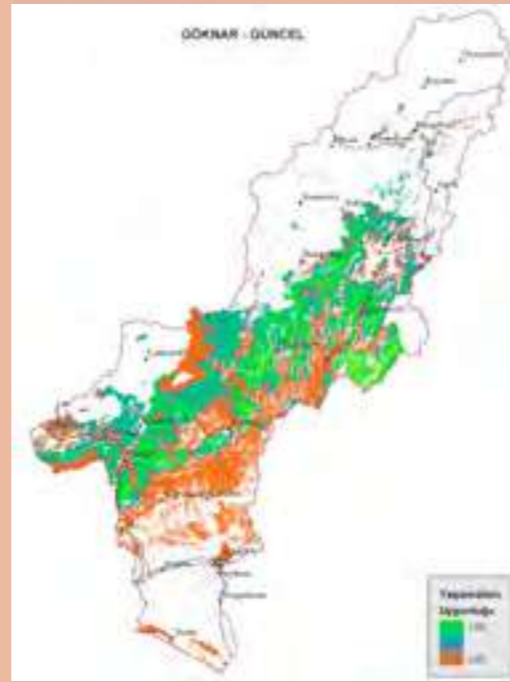
Suyun varlığı ve akılcı kullanımı da iklim değişikliğinden etkilenecek konuların başında geliyor. Meteorolojik olaylarda beklenen değişimler nedeniyle suyun hasat edilebilirliği ve sıcaklık etkisiyle yüzey sularının buharlaşması iklim değişikliğinin su üzerine etkilerinin başında geliyor. Su, doğal yaşam için olduğu kadar insanlar için de çok önemli bir kaynak. Bu kaynağın iyi bir şekilde yönetilmesine katkı vermek DKM’nin önceliklerinden biri. Bu nedenle DKM Türkiye’de suyun geleceğine dair senaryoları üretmek için çalışmakta.

Orman ve İklim Değişikliği Projesi

Adana Orman Bölge Müdürlüğü tarafından Doğa Koruma Merkezi ortaklığıyla yürütülen proje 2009 yılında başlamış ve 2010 yılında tamamlanmıştır. Proje Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı – Türkiye'nin İklim Değişikliğine Uyum Kapasitesinin Geliştirilmesi BM Ortak Programı tarafından desteklenmiştir.

Bu projenin amacı, küresel iklim değişikliğinin Seyhan Havzası'ndaki;

- Ormanlar üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi,
- Orman ekosistemlerinde oluşabilecek hassaslıkların belirlenmesi,
- Söz konusu olumsuz etkilerin en aza indirilmesine ve orman alanlarının iklim değişikliğine uyum sağlamasına yönelik tedbirlerin geliştirilmesi ve
- Bu tedbirlerin ormancılık uygulamalarına entegre edilmesidir.

Prof. Dr. Nüzhet Dalfes
İTÜ Avrasya Yer Bilimleri Enstitüsü
DKM Bilim Kurulu Üyesi

Proje kapsamında, orman tipleri haritası, iklim modelleri ve diğer fiziksel veriler (topoğrafya, anakaya, eğim vs.) kullanılarak bölge ormanlarının potansiyel yayılımında ortaya çıkacak olası değişiklikler tespit edildi. Bu çalışmada, modelleme topluluğu yaklaşımı kullanılarak havzadaki 5 ana orman tipinin (kızılcım, karaçam, ardıç, sedir, göknar) önümüzdeki 20-80 yıllık dönemi kapsayacak şekilde yayılış modellemesi yapıldı. Bu aşamanın sonucunda iklim değişikliğine hassas orman alanları tespit edildi.

Söz konusu hassas orman alanlarının iklim değişikliğine uyum sağlaması ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla ekosistem hizmetleri, biyolojik çeşitlilik ve diğer orman ürünleri kapsamında öneriler geliştirildi. Bu öneriler, orman yönetiminin temel araçları olan amenajman ve silvikültür planlarına aktarılmaya uygun bir formatta geliştirildiği için OGM tarafından diğer bölgelerde de kullanılabilir.

"Seyhan Havzası'nda iklim değişikliği ve ormancılıkla ilgili çalışmayı gerçekleştiren ekibe ancak teşekkür edilebilir. Türkiye'nin kanımca en müstesna kamu teşkilatlarından biri olan Orman Genel Müdürlüğü çalışanları ile, çok özel bir sivil toplum kuruluşu olan Doğa Koruma Merkezi'nin sergiledikleri ve belgeledikleri bu işbirliği düzeyi, ülkemizde bilime dayalı doğal kaynak yönetimini önemseyenler için ciddi bir ümit kaynağı oluşturmaktadır."

Türkiye ve Akdeniz Bölgesi'nde Suyun Geleceği

Türkiye'de suyun potansiyel varlığı nedir? İklim değişikliğinin Türkiye'de suyun varlığına ve kullanım şekline etkileri neler olacak? Türkiye'de gelecekte su hangi sektörler arasında nasıl bir dağılım gösterecek ve doğal ekosistemler bu değişikliklerden nasıl etkilenecek?

Mehmet Ali Çalışkan, Yaşama Dair Vakıf

"Çevre ile ilgili konuların giderek toplumsal ve ekonomik anlamda da değer kazanması ile sivil toplumdan siyasete her alanda yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyuyoruz. DKM, benimsediği bütüncül yaklaşım ile kanaat oluşumuna öncülük ediyor. Çevre sorunlarının çözümünü için bir yandan yeni fikirler geliştiriyor öte yandan hayata geçirdiği uygulamalar ile modeller üretiyor. Ele aldığı konularda çevresel ve toplumsal fayda arasında dengeler kurarak yeni döneme önemli katkılar sunuyor."

Türkiye'nin öncelikli doğa koruma konularından biri olan hidroelektrik santrallerin nehir sistemlerine etkilerinin ölçülmesi ve bu doğrultuda öneriler geliştirilmesi DKM'nin öncelikli çalışma alanlarından bir diğeri. DKM uzmanları bugüne kadar Barhal Vadisi ve Türkiye genelindeki HES'lerin doğaya etkileri ve çözüm önerileri üzerine iki ayrı rapor hazırladı.

Doğa Koruma Merkezi bu soruların yanıtlarını üretmek için çeşitli çalışmalar gerçekleştiriyor. Türkiye'de suyun varlığı ve kullanımına yönelik güncel durumun tespiti yanında geleceğe yönelik senaryoları da ortaya koymayı hedefleyen DKM ekibi bu hedef doğrultusunda çeşitli modelleme çalışmaları yürütüyor. Bu kapsamda özel sektör, kamu, sivil toplum ve akademi dünyasını bir araya getirmeyi hedefleyen DKM'nin bu alandaki çalışmaları gelecek dönemde daha da hızlanacak.

DKM bir yandan da Akdeniz'de bulunan sulakalanların iklim değişikliğinden ne şekilde etkileneceği ve bu etkileri dengeleyecek uyum önerilerinin neler olabileceği üzerinde çalışıyor. Akdeniz Havzasında iletişimde olduğu kurumlarla kapsamlı bir çalışmanın hazırlıklarını yapan DKM gelecek dönemde bu alanda Akdeniz Bölgesi'nin etkin kurumlarından biri olmayı hedefliyor.

Doğa Koruma Merkezi ve İş Dünyası

Bugün yaşadığımız çevre sorunlarının büyük bir kısmı sanayi devrimi ve buna dayalı kalkınma hedeflerinden kaynaklanmakta. Bugün içinde bulunduğumuz olumsuz durumdan çıkmak için şirketlere de büyük sorumluluklar düştüğüne inanıyoruz. Şirketlerin planlama, uygulama ve uygulama sonrası süreçlerinde kullanacağı yöntem ve yaklaşımlar gezegenimizin karşılaştığı sorunların çözümüne giden yolda büyük önem taşıyor. İş dünyasının gezegenimiz doğasının korunması çabalarına katıldığı ve sürdürülebilir bir dünya hedefine katkı verdiği bir dönemdeyiz. Bu nedenle iş dünyasıyla işbirliğine önem veriyoruz.

Özel sektörle işbirliklerimiz dört temel başlık altında toplanıyor:

Kayıp Yok Yaklaşımı (No Net Loss)

Yatırım ve üretim süreçlerinde doğrudan doğaya müdahalelerde bulunan şirketlerin bu etkilerini yönetmeleri oldukça önemli. Öncelikle planlama ve operasyon süreçlerinde etki yaratmaktan kaçınmak ya da etkiyi asgari seviyeye indirmek; zararın kaçınılmaz olduğu durumlarda ise verilen zararı restorasyon yaklaşımlarıyla gidermek ve diğer durumlarda da etkiyi denkleştirmek (offset) iş dünyasına önerdiğimiz yol haritası.

Denkleştirme (Offsetting)

Şirketlerin kimi operasyonlarının doğaya olan etkileri geri döndürülemez nitelikte olabilir. Böyle durumlarda denkleştirme çözümlerinin hayata geçirilmesi bir alternatif olarak görülmekte. Denkleştirme faaliyetleri uluslararası gönüllü karbon piyasasında faal olmaktan ekosistem ve biyolojik çeşitliliğin bir başka mekanda desteklenmesine kadar geniş bir yelpaze oluşturur.

Artı Fayda

Günümüzde iş dünyası yalnızca doğaya olan etkilerini azaltmak ve denkleştirmekle kalmayıp doğaya artı fayda sağlamak için de çeşitli programlar yürütmekte. Ancak bu programların koruma biyolojisi disiplini ilkelerinden beslenmesi, alışlagelmiş popülist çözümler yerine daha entegre yaklaşımlarla hareket etmesi çok önemlidir. DKM'nin uzman kadrosu, ekoloji ve koruma biyolojisi açısından daha doğru kurumsal çevresel sorumluluk programları oluşturulması için iş dünyası ile işbirlikleri yapmakta, bu tip programların tasarlanması ve yönetilmesinde görev almaktadır.

Gold Standard

Gold Standard Vakfı karbon piyasalarında yüksek kalitede emisyon azaltım projelerini desteklemek için değerlendirme ve sertifikalandırma yapan bir STK'dır. DKM geçtiğimiz dönemde Gold Standard için Türkiye'de ve Dünya'da hidroelektrik sektörünün çevresel standartlarının gelişmesine yönelik tespit ve öneriler geliştirmiştir. Hidroelektrik santrallerin inşaat ve uygulama aşamalarında uygulanan yöntemlerin ekolojik süreçlere, ekosistem hizmetlerine ve genel anlamda çevreye ne gibi etkileri olduğu ortaya konularak uygulama önerileri bir araya getirilmiştir.

Ekosistem Hizmetleri ve İş Dünyası

Ekosistemler insanlara birçok hizmet sağlar. Balık stokları, tatlısu ve orman kaynakları, erozyon kontrolü, su ve hava temizleme gibi birçok ekosistem hizmeti bugün şirketlerin uygulama süreçlerinde faydalandıkları çoğunluğu ücretsiz hizmetlerdir. Şirketlerin bu hizmetlere olan bağımlılığı ekosistemlerin bozulmasına bağlı olarak kendileri için risk alanları oluşturmaktadır. Günümüzde birçok şirket ekosistem hizmetleri ile kendi uygulamaları arasındaki bağları ve doğabilecek riskleri ve fırsatları değerlendirerek karar verme süreçlerini güçlendirmektedir. İş dünyasına bu yaklaşımlarla değerlendirme çalışmaları yapan DKM bir şirketin bağlı olduğu belirli kaynakların gelecekteki durumlarıyla ilgili senaryoları dinamik modeller aracılığıyla oluşturmada ve şirketlerin işletme ve yatırım stratejileri geliştirmesine destek olmaktadır. Bu çalışmalar bir yandan şirketlerin çevresel etkisini azaltırken diğer yandan da üretim ve işletme maliyetlerini de düşürebilmektedir.

Hüma Ülgen
Koruma Biyoloğu

"Doğayı korumak için özel sektörle çalışmak benim için çok tatmin edici oldu. Ortak hedeflerimizi tespit ettikten sonra hızlı, maliyet etkin ve koruma değeri yüksek sonuçlar elde ettik. DKM ekibi önümüzdeki dönemde de iş dünyasıyla işbirlikleri geliştirmeye devam edecek."

Bakü-Tiflis Ceyhan Boru Hattı Şirketi

BTC Boru Hattı Projesi gerek planlama gerek inşaat gerekse işletme aşamasında birçok çevresel kriter geliştirmiş ve uygulamıştır. DKM, BTC Boru Hattı'nın florasının eski haline getirilmesi ile ilgili biyorestorasyon çalışmalarının planlama, uygulama ve izleme aşamalarında görev almış, danışmanlık katkısı vermiş ve bir uygulama rehberi geliştirilmesine destek olmuştur. Uygulama rehberinin yanı sıra, icra edilen biyorestorasyonun başarısını izlemek amacıyla bir program oluşturulmasına bu kapsamda katkı sağlanmıştır. Ayrıca BTC'nin "artı fayda" misyonuyla uygulamaya geçirdiği Çevresel Yatırım Programına stratejik yönlendirme, kapasite artırımı, izleme ve sürdürülebilirlik konularında destekler verilmiştir.

“Orman ve Biyolojik Çeşitlilik” kitabı ve posteri

“İklim Değişikliği ve Ormanlık: Modellerden Uygulamaya Adana Orman Bölge Müdürlüğü için Uyum Önerileri” kitabı

“Kelebek Projesi” broşürü

“Seyhan Havzası'nda Orman Ekosistemlerinin ve Ormancılığın İklim Değişikliği'ne Uyum Sağlaması Projesi” broşürü

“Türkiye'deki Kelebeklerin Kırmızı Kitabı”

“Türkiye'deki Kelebeklerin Koruma Stratejisi”

“Karadeniz Bölgesi Sistematik Koruma Planlaması Projesi” broşürü ve kitabı

Kelebek Kaçaklığı İle Mücadele Kılavuzu ve posteri

“Sığalar Geri Dönüyor Projesi” poster ve broşürü

Türkiye'de Tehlike Altındaki Kelebekler
Bu poster National Geographic Dergisi'nin Temmuz 2011 sayısında yayımlanmıştır.

Türkiye'nin Kelebekleri
Bu poster Bilim ve Teknik Dergisi'nin Mayıs 2011 sayısında yayımlanmıştır.

“Özel Ağaç Türlerimiz” posteri

“Türkiye'nin Kelebekleri Yaygın Türler” posteri

Yayınlarımızı internet sitemizden indirebilirsiniz:
<http://dkm.org.tr/yayinlar>
© Doğa Koruma Merkezi (DKM)

Doğa Koruma Merkezi Ekibi

Can Bilgin
ODTÜ Biyoçeşitlilik ve Koruma Laboratuvarı
DKM Bilim Kurulu Üyesi

Kurucu Üyeler

Tansu Gürpınar
Zeynep Gürpınar
Prof. Dr. Osman Yavuz Ataman
Prof. Dr. Ayşen Ergin
Dr. Uğur Zeydanlı
Mert Altıntaş
Sunay Demircan
Geoff Welch
Hilary Welch

Yönetim Kurulu

Sunay Demircan
İmran Akdemir
Banu Gündoğan

Bilim Kurulu

Doç. Dr. Cemal Can Bilgin
Prof. Dr. Mecit Vural
Prof. Dr. Nüzhet Dalfes

Çalışanlar

Alper Ertürk
Yaban Hayatı Uzmanı

Aslınur Bakan
Mali İdari İşler Sorumlusu

Aysin Tektaş Keskin
Doğa Koruma Uzmanı

Ayşe Turak
Sistemik Koruma Planlaması Programı Koordinatörü

Bahtiyar Kurt
Koruma Direktörü

Deniz Özüt
Orman Koruma Programı Koordinatörü

Didem Ambarlı
Bozkır Programı Koordinatörü

Ersoy Kılıç
İdari İşler Sorumlusu

Güngör Genç
Grafik Tasarım

Hilary Welch
Doğa Koruma Uzmanı

Hüma Ülgen
Koruma Biyoloğu

Musa Erdoğan
Grafik Tasarım ve IT

Mustafa Durmuş
Orman Koruma Programı Veri Sorumlusu

Okan Ürker
Sığlalar Geri Dönüyor Projesi Sorumlusu

Özge Balkız
Tür Koruma Programı Koordinatörü

Özgür Önal
IT

Semra Yalçın
Tür Koruma Programı Proje Sorumlusu

Uğur Zeydanlı
Genel Müdür

Yeşim Kınikoğlu
Coğrafi Bilgi Sistemleri Sorumlusu

Ersoy Kılıç
İdari İşler Sorumlusu

Güngör Genç
Grafik Tasarım Danışmanı

“DKM’de profesyonel, mükemmeliyetçi ve eğlenceli bir ekiple, koordinasyonu başarıyla sağlanan önemli doğa projelerinin çıktılarını görsellemek benim için büyük zevk. Özellikle böylesine güzel fotoğraflarla ... ”

Doğa Koruma Merkezi (DKM)

dkm@dkm.org.tr

www.dkm.org.tr